

عنوان مقاله

بررسی انتقادی پژوهش‌های روانشناسی اسلامی قرآن‌بنیان مدرسه قرآن و عترت علیهم السلام دانشگاه تهران با بررسی موردی کتاب «معناشناسی افسردگی از منظر قرآن»

نویسندگان

حامد مصلحی و نجمه سادات علاءالدین

مقدمه

پژوهش‌های مدرسه دانشجویی قرآن و عترت علیهم السلام دانشگاه تهران در زمینه روانشناسی اسلامی، هم‌اکنون به یک جریان فعال و موثر تبدیل شده است.

کتاب «معناشناسی افسردگی از منظر قرآن» (بهرامی احسان، اخوت، فیاض، ۱۳۹۶) یک نمونه از پژوهش‌های مطرح این هسته پژوهشی است.

مطالعه و بررسی فعالیت این مدرسه دانشجویی به جهت مزایای استثنایی و ویژه‌ای که دارد، بسیار ضروری است. چرا که رجوع به قرآن و فهم کلام خداوند، باید با روش مستدل و درستی انجام شود. خطر تفاسیر نادرست، برداشت‌های سلیقه‌ای و انحراف از مفاهیم اصیل قرآن، آن‌چنان واضح است، که نیازی به تشریح و توضیح ندارد. در صورتی که برداشت درستی از قرآن صورت نگیرد، بهتر است از پژوهش‌ها به عنوان «استفاده‌ی قرآنی» و نه تفسیر یاد شود (خمینی، ۱۳۹۱). بهره‌مندی تفسیری از آموزه‌های قرآن، نیازمند درک درست و اصولی و برداشت صحیح از آیات قرآن است. بنابراین ضروری است که پژوهش‌های مدرسه‌ی قرآنی از جهت درک درست از قرآن مورد بررسی قرار گیرد.

در عین حال برای رجوع به قرآن و فهم کلام خداوند، باید روش مستدل و درستی به کار گرفته شود. خطر تفاسیر نادرست، برداشت‌های سلیقه‌ای و انحراف از مفاهیم اصیل قرآن، آن‌چنان واضح است، که نیازی به تشریح و توضیح ندارد. در صورتی که برداشت درستی از قرآن صورت نگیرد، بهتر است از پژوهش‌ها به عنوان «استفاده‌ی قرآنی» و نه تفسیر یاد شود (خمینی، ۱۳۹۱). بهره‌مندی تفسیری از آموزه‌های قرآن، نیازمند درک درست و اصولی و برداشت صحیح از آیات قرآن است. بنابراین ضروری است که پژوهش‌های مدرسه‌ی قرآنی از جهت درک درست از قرآن مورد بررسی قرار گیرد.

روش

روش پژوهش حاضر، روش تحلیل انتقادی مطالعات پژوهشی است.

یافته‌ها و نتایج

مزایای اصلی این پژوهش‌ها، عبارت است از:

- قرآن بنیان‌بودن
- جریان‌سازی
- بهره‌گیری از روش تجربی
- روشمندی

اشکالات این روش عبارت است از:

- عدم پایبندی کلی به اصول علمی تفسیر متن
- بررسی نکردن مجموع آیات صریح و مرتبط با موضوع در ابتدای پژوهش
- واژه محوری
- انتخاب غیرروشمند واژگان
- درک نادرست از گوهر معنا برای تحلیل عقلانی معنای واژگان
- درک نادرست از تمثلی بودن دنیا برای آخرت
- تفسیر سوره بر اساس درک از یک واژه
- انتساب نامناسب عناوین روانشناختی بر نشانه‌های مطرح شده

بحث و نتیجه‌گیری

تلاش‌های جریان ساز مدرسه‌ی قرآن و عترت دانشگاه تهران، از آن‌جا که قرآن‌بنیان است، اگر روش تفسیری مبتنی بر روش‌های معتبر و صحیح تفسیر متن و اصول استنباط از متن را واجد باشد، نقطه‌ی عطف مهمی در تحول علوم انسانی تواند بود. علاوه بر این، سزااست که چنین مسیر پژوهشی مهمی ادبیات ویژه و چارچوب نظری خودش را سامان دهد و عرصه‌های جدیدی که کشف کرده را با «کلمات» و ادبیات خاص خود بگشاید که روا نیست معارف قرآنی در ذیل «کلمات» و اصطلاحات دیگران تعریف و توصیف شود «و یرید الله ان یحق الحق» «بِکَلِمَاتِهِ» (انفال، ۷). به همین جهت رفع اشکالات وارده و اصلاح روش تفسیری بر اساس شاصول ذکر شده در مقاله پیشنهاد می‌شود.

منابع

- قرآن کریم
بهرامی احسان، هادی. اخوت، احمدرضا. فیاض، فاطمه (۱۳۹۶). معناشناسی افسردگی از منظر قرآن، تهران: موسسه انتشارات دانشگاه تهران
جوادی آملی، عبدالله (۱۳۹۵)، تفسیر تسنیم، جلد ۱، قم: اسراء
خمینی، روح‌الله (۱۳۹۱)، قرآن کتاب هدایت از دیدگاه امام خمینی (تبیان: آثار موضوعی؛ دفتر سیزدهم)، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)
خمینی، سید حسن (۱۳۹۶)، گوهر معنا، بررسی قاعده وضع الفاظ برای ارواح معانی، تهران: نشر اطلاعات
روحانی، سید محمد مهدی، مصلحی، حامد (۱۳۹۸)، نقشه مسایل روانشناسی دانشگاهی ایران، تهران: سدید
صدر، سید محمد باقر (۱۴۲۱)، المدرسة القرآنیة، بیروت: دار التعارف للمطبوعات
مصلحی، حامد، روحانی، سید محمد مهدی (۱۳۹۸)، درآمدی بر روانشناسی آرمان آزاد، تهران: سدید

